

CAPITOLUL I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE

Secțiunea 1. Structura dreptului financiar

§1. Finanțele publice

Dreptul financiar^[1] este ramura dreptului public ce reunește norme juridice privind administrarea finanțelor publice. Astfel, se reglementează regimul juridic al resurselor bănești aflate la dispoziția puterii publice, necesare pentru îndeplinirea sarcinilor și funcțiilor sale, care se constituie, gestionează și utilizează în cadrul sistemului bugetar național.

Sistemul finanțelor publice se prezintă ca ansambluri de acte și operațiuni financiare grupate în raport de finalitatea lor practică: constituirea resurselor financiare ale instituțiilor publice și utilizarea acestor resurse financiare în scopul de a îndeplini funcțiile specifice ale acestor instituții publice.

Finanțele publice se constituie pentru funcționarea administrațiilor publice centrale sau locale, care efectuează operațiuni de repartitie^[2] sau de producere de servicii necomerciale, pornind de la resursele provenind în majoritatea lor (direct sau indirect) din prelevări obligatorii. Sunt astfel de servicii: serviciile medicale publice, serviciile educaționale publice, serviciile sociale, serviciile administrative: evidența populației, administrarea drumurilor etc.

Finanțele publice îndeplinesc o *funcție de repartitie*^[3] prin transferuri de resurse, realizate, în virtutea legii, în două sensuri: de la persoane fizice,

^[1] Prezenta lucrare este cadru general pentru cercetarea autoarei în materia dreptului financiar și asigură locul comun pentru majoritatea aspectelor ce țin de dreptul financiar, dreptul fiscal, procedură fiscală, fiscalitate europeană. În consecință, o serie de noțiuni, definiții, clasificări, teme de reflecție din prezenta lucrare sunt reluate/adaptate/dezvoltate în alte lucrări ale autoarei. Spre exemplu, în lucrarea I.M. COSTEA, *Fiscalitate europeană. Note de curs*, București, Ed. Hamangiu, 2016, au fost reluate unele aspecte în considerarea metodei de redactare specifică notelor de curs, cu prezentarea integrată a dispozițiilor de drept național și de drept european.

^[2] Pentru detalii, a se vedea M.ȘT. MINEA, C.F. COSTAȘ, *Dreptul finanțelor publice, vol. I, Drept financiar*, Ed. Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2006, p. 15.

^[3] Pentru detalii, a se vedea D.D. ȘAGUNA, *Drept financiar public*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 13.

juridice ori alte entități către fondurile publice și de la fondurile publice către beneficiarii acestora reprezentați de persoane fizice, persoane juridice ori alte entități. Funcția de repartitie își are originea în proporționalitatea obligațiilor fiscale cu veniturile și în accesarea serviciilor publice proporțional cu nevoile.

În literatura de specialitate, finanțele publice sunt analizate sub mai multe *aspecte*^[1]: un sistem de relații economice, prin care se transferă resurse financiare din mediul economic spre mediul public și înapoi în mediul economic; un sistem de fonduri financiare, centrale, locale sau speciale; un sistem de planuri financiare pe termen scurt ori mediu, corelate cu evoluția economiei; un sistem de instituții și organe care participă la raporturi juridice specifice.

În exercitarea puterii lor financiare, autoritățile publice trebuie să respecte o serie de *reguli*: reguli bugetare, care privesc procedura bugetară; reguli contabile, relative la executarea bugetului și la gestiunea patrimoniului; reguli fiscale, aferente principalelor venituri publice: impozite, taxe, contribuții.

Mecanismul socio-economic de constituire a finanțelor publice se fundamentează pe principii specifice statului de drept și implicit un sistem de norme juridice. Intervenția normativă în acest domeniu asigură: un cadru de colectare a resurselor publice și un cadru de utilizare a acestor resurse. Prin gradul de specificitate și tehnicitate a normelor în materie, ansamblurile de norme juridice s-au consolidat în ramuri de drept.

La nivelul literaturii de specialitate, ansamblul normelor juridice ce reglementează *de plano* resursele financiare publice au fost tratate ca: *dreptul finanțelor publice*^[2], *drept financiar public*^[3], *finanțe publice*^[4], *drept fiscal*^[5]. Unii autori tratează materia în sistem unitar, reunind sub denumirea drept financiar ansamblul tuturor normelor care reglementează finanțele publice; alți autori disting, în cadrul dreptului finanțelor publice, între drept financiar și drept fiscal. Autonomia normelor de drept fiscal devine din ce în ce mai pronunțată, fiind consacrată ca materie distinctă.

În dinamica prezentei lucrări, vom porni de la premisa unei materii de studiu unitare: drept financiar. Ne exprimăm o rezervă față de utilitatea atributului public, pentru a evita formule tautologice, în denumirea frecvent

[1] *Idem*, p. 21.

[2] M.ȘT. MINEA, C.F. COSTAȘ, *op. cit.*, vol. I, p. 48 și urm.

[3] D.D. ȘAGUNA, *op. cit.*, p. 1.

[4] L. SAIDJ, J.-L. ALBERT, *Finances publiques*, 5e éd., Ed. Dalloz, Paris, 2007.

[5] M. COLLET, *Droit fiscal*, Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 2007.

întâlnită drept financiar public, datorită caracterului exclusiv public al obiectului acestei reglementări. Vom prelua orientarea din literatură ce distinge în cadrul acestei ramuri între dreptul bugetar^[1] și dreptul fiscal^[2], pentru a confirma mai degrabă autonomia acestuia din urmă.

§2. Definiția dreptului financiar

Dreptul financiar denumește ansamblul normelor juridice care reglementează, în regim de drept public, constituirea, gestionarea și utilizarea resurselor financiare ale instituțiilor publice, precum și controlul financiar de interes public.

Dreptul financiar asigură norma de reglementare pentru relațiile sociale privind constituirea și utilizarea finanțelor publice. *Raporturile de drept financiar* pot fi: raporturi juridice *bugetare*, raporturi juridice *fiscale*, raporturi juridice *de creditare*^[3].

Secțiunea a 2-a. Izvoarele dreptului financiar

Normele juridice de drept financiar sunt numeroase și variate ca forță juridică.

§1. Norme constituționale

La nivel constituțional este consacrat principiul contributivității obligatorii, prin art. 56 din Constituție, intitulat *Contribuții financiare (1) Cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice. (2) Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale.*

Constituția dezvoltă în Titlul IV – *Economia și finanțele publice* – principiile generale de organizare a finanțelor publice. Conform art. 137 alin. (1), *formarea, administrarea, întrebuințarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale instituțiilor publice sunt reglementate prin lege.* În acest sens, se instituie principiul legalității și se stabilește cadrul formal pentru reglementări detaliate.

[1] I. BOSTAN, A. MORARIU, I.M. COSTEA, *Drept bugetar*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2005.

[2] D. ȘOVA, *Drept fiscal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011.

[3] D.D. ȘAGUNA, *op. cit.*, p. 6.

Referitor la sistemul bugetar, Constituția definește, în art. 138, noțiunea de *buget public național* (noțiune cu un anumit grad de particularitate, care nu este preluată în legislația secundară și care nu este nici suficient de detaliată), cuprinzând bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele locale ale comunelor, ale orașelor și ale județelor. În alin. (2) se stabilește competența Guvernului în elaborarea bugetelor de stat și a bugetelor fondurilor speciale și a Parlamentului de a aproba aceste bugete. Referitor la bugetele locale, alin. (4) conferă competența de reglementare legilor ordinare.

Referitor la *obligațiile fiscale*, art. 139 instituie *principiul legalității impunerii*, în sensul că impozitele, taxele și orice alte venituri ale bugetului de stat și ale bugetului asigurărilor sociale de stat se stabilesc numai prin lege. Alineatul (2) împuternicește autoritățile deliberative locale să stabilească impozite și taxe locale, în limitele și în condițiile legii, și anume în limitele Codului fiscal. Alineatul (3) stabilește regimul limitat al contribuțiilor la constituirea unor fonduri care se folosesc, numai potrivit destinației acestora.

§2. Legislație principală

O serie de acte normative instituie regimul juridic general aplicabil finanțelor publice: Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice^[1]; Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale^[2]; Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal^[3]; Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală^[4].

Aceste patru acte normative reglementează regimul general al finanțelor publice, pe diferite componente ale sistemului: Legea nr. 500/2002 stabilește cadrul legal privind bugetul de stat; Legea nr. 273/2006 stabilește cadrul legal privind bugetele publice locale; Codul fiscal reglementează, sub aspect material, impozitele, taxele și contribuțiile; Codul de procedură fiscală reglementează, sub aspect procedural, activitatea de colectare a veniturilor publice.

Din modul de organizare a materiei de către legiuitor, apare o separație între normele privind finanțele publice și normele privind obligațiile fiscale. Pe acest clivaj normativ, se justifică și delimitarea unor subdiviziuni ale dreptului financiar, respectiv drept bugetar și drept fiscal.

[1] M. Of. nr. 597 din 13 august 2002.

[2] M. Of. nr. 618 din 18 iulie 2006.

[3] M. Of. nr. 688 din 10 septembrie 2015.

[4] M. Of. nr. 547 din 23 iulie 2015.

O serie de acte normative adiacente reglementează chestiuni punctuale privind finanțele publice; amintim Legea nr. 95/2006 privind asigurările de sănătate^[1]; Legea nr. 215/2001 privind administrația publică locală^[2];

§3. Legislație secundară

O serie de acte normative secundare asigură punerea în aplicare a dispozițiilor legale în materie, pentru funcționarea sistemului administrativ necesar gestiunii fondurilor publice. Legislația secundară este o tehnică extrem de prezentă în reglementarea raporturilor de drept financiar^[3]. Procedurile prin care se constituie și utilizează resurse financiare publice sunt, pe de o parte, extrem de tehnice, pe de altă parte, de un pronunțat interes public, explicându-se astfel intervenționismul normativ. Legislația secundară asigură distribuirea de competențe între diferite autorități și organe publice, proceduri de lucru și formulare pentru diferite acte juridice.

Printre acestea, amintim: H.G. privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Codului fiscal^[4]; hotărâri de Guvern pentru punerea în aplicare a normelor de drept fiscal; ordine specifice ale Ministerului Finanțelor Publice; ordine specifice ale președintelui Agenției Naționale de Administrare Fiscală.

§4. Legislație europeană

În privința tehnicilor de normare în materie de resurse financiare în plan european, distingem între normele privind gestiunea resurselor publice proprii ale Uniunii și normele privind aspecte de drept fiscal cu componentă europeană.

În privința bugetului Uniunii Europene, sunt incidente dispoziții din TFUE^[5] și o serie de regulamente privind veniturile și cheltuielile specifice^[6].

În privința incidenței dreptului european asupra aspectelor de fiscalitate, sunt aplicabile o serie de acte normative: regulamente și directive privind

[1] Republicată în M. Of. nr. 652 din 28 august 2015.

[2] Republicată în M. Of. nr. 123 din 20 februarie 2007.

[3] D. ȘOVA, *op. cit.*, p. 41 și urm.

[4] M. Of. nr. 22 din 13 ianuarie 2016.

[5] Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

[6] Disponibile la adresa: <http://eur-lex.europa.eu/ro/legis/latest/chap09.htm>.

impunerea directă a persoanelor fizice ori juridice, dreptul vamal, taxa pe valoare adăugată, accize etc.^[1].

Secțiunea a 3-a. Noțiuni specifice dreptului financiar

Datorită specificului materiei, o serie de noțiuni se impun a fi utilizate de manieră strictă, conform modului de definire din lege ori dezvoltat de literatura de specialitate. Astfel, definim noțiunea de:

Buget: (1) documentul prin care sunt prevăzute și aprobate veniturile și cheltuielile unei instituții publice pentru un exercițiu bugetar; (2) ansamblul veniturilor și cheltuielilor publice rezervate unei instituții publice, cum ar fi bugetul unui minister, bugetul unei școli.

Bugetul general consolidat: ansamblul bugetelor, componente ale sistemului bugetar, agregate și consolidate pentru a forma un întreg.

Bugetul de stat: bugetul elaborat, aprobat și executat la nivel central.

Bugetele locale: bugetul elaborat, aprobat și executat la nivelul fiecărei unități administrativ-teritoriale.

Bugetele fondurilor speciale: bugetele elaborate, aprobate și executate de instituții autonome pentru o anumită funcție publică: bugetul asigurărilor sociale, bugetul asigurărilor sociale de sănătate, bugetul asigurărilor de șomaj.

Legi bugetare anuale: actele normative prin care se aprobă bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale și care în anexă cuprind bugetele propriu-zise.

Instituție publică: instituție cu personalitate juridică, a administrației publice centrale, locale sau europene, care gestionează resurse financiare publice.

Ordonator de credite: persoana fizică, ce ocupă funcția de conducere a unei instituții publice și exercită atribuțiile în procedura bugetară.

Exercițiul bugetar: perioadă de timp pentru care se aprobă bugetul, corespunzând unui an calendaristic.

Contul general anual de execuție bugetară: document simetric bugetului, care reflectă, la finalul exercițiului bugetar, modul în care a fost executat bugetul.

Impozit: o contribuție bănească obligatorie și cu titlu nerambursabil, datorată, conform legii, unui buget de către persoanele fizice, juridice

[1] Acestea sunt disponibile la adresa: http://ec.europa.eu/taxation_customs/index_en.htm.

ori alte entități pentru veniturile pe care le obțin sau bunurile pe care le dețin ori consumă.

Taxă: o plată efectuată de persoanele fizice, juridice ori alte entități pentru serviciile prestate acestora de către instituții sau autorități publice fără ca nivelul acesteia să se afle în corelare cu serviciul prestat.

Contribuție socială: orice contribuție care trebuie plătită, în conformitate cu legislația în vigoare, pentru asigurări publice de șomaj, asigurări de sănătate sau asigurări sociale.

Alte sume datorate bugetului general consolidat: noțiunea include orice creanță a unei instituții publice, de natură fiscală sau parafiscală, chiar contractuală care se execută în condițiile Codului de procedură fiscală.

Contribuabil: orice persoană fizică, persoană juridică sau orice altă entitate fără personalitate juridică, care, în cadrul unui raport de drept fiscal este titulară, în nume propriu sau pentru altul, de drepturi și obligații patrimoniale sau nepatrimoniale.

Plătitor: o persoană terță, căreia îi revine obligația de a plăti sau de a reține și de a plăti impozite, taxe, contribuții, amenzi și alte venituri bugetare pentru altul.

Persoană impozabilă: noțiune utilizată în materie de TVA, desemnând orice persoană care realizează de manieră independentă o activitate economică, indiferent de scop și rezultat, reglementată ca operațiune impozabilă.

Secțiunea a 4-a. Raporturi de drept financiar

Dreptul financiar este alcătuit din două subramuri principale: dreptul bugetar și dreptul fiscal. Această distincție se susține din modul de reglementare a materiei prin acte normative diferite și prin obiectul distinct al reglementării.

§1. Dreptul bugetar

Definiție. Dreptul bugetar reprezintă ansamblul normelor juridice, reglementând competențe și proceduri în procesul de elaborare, aprobare, execuție și încheiere a exercițiului bugetar central, local, a fondurilor speciale, și european.

Sediul materiei. Legea nr. 500/2002 privind finanțele publice, Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale și TFUE, precum și o serie de reglementări speciale.

Obiect. Dreptul bugetar reglementează conținutul bugetului și etapele procedurii bugetare. Bugetul conține două componente: venituri și cheltuieli structurate într-un mod specific, indicat de lege. Procedura bugetară include patru etape, indiferent de nivelul de acțiune: elaborarea bugetului, aprobarea bugetului, execuția bugetară și controlul execuției bugetare^[1].

Subiectele raportului de drept bugetar sunt diferite în funcție de etapele procedurii bugetare și de bugetul în cauză.

(1) În etapa de *elaborare* a bugetului, raporturile juridice se stabilesc între stat, reprezentat de Ministerul Finanțelor Publice (M.F.P.), ori Uniune, reprezentată de Comisie, și ordonatorii de credite (ministru, director, primar, președinte consiliu județean, instituții europene). Aceste raporturi juridice, cu pronunțat caracter administrativ, sunt raporturi decurgând din structura aparatului administrativ central, local ori european.

(2) În etapa de *aprobare* a bugetului, raporturile juridice se stabilesc între puterea legislativă: Parlament, consiliu local, consiliu județean, Consiliu General al Municipiului București (C.G.M.B.) și puterea executivă: Guvern (și ordonatorii subordonați), primar, președinte consiliu județean, Primar general al Municipiului București (P.G.M.B.). La nivelul Uniunii, etapele elaborare și aprobare sunt mai puțin delimitate ca în dreptul național și implică cele trei instituții fundamentale: Comisia, Consiliul și Parlamentul^[2].

(3) În etapa de *execuție bugetară*, raporturile juridice se stabilesc între instituția publică (fiind subiect de drept orice instituție publică care utilizează resurse publice) și persoanele care beneficiază de cheltuieli publice. O persoană de drept privat (fizică sau juridică ori altă entitate) participă la raporturi juridice pentru execuție bugetară în două ipoteze: fie ca prestator remunerat al serviciului public (o societate comercială care execută un contract administrativ de lucrări, un medic salariat etc.), fie ca beneficiar cu titlu eminentamente gratuit al respectivului serviciu public (un student, un pacient, un pieton etc.). O serie de raporturi bugetare se stabilesc în ierarhia autorităților administrative, privind modul de repartizare și de cheltuire ale creditelor bugetare.

(4) În etapa de *control* al exercițiului bugetar, raporturile juridice se stabilesc între puterea legislativă: Parlament, consiliu local, consiliu județean,

[1] Pentru detalii, a se vedea I. BOSTAN (coord.), *op. cit.*, p. 23 și urm.

[2] Pentru detalii, a se vedea http://ec.europa.eu/budget/index_en.cfm.

Consiliul General al Municipiului București și puterea executivă: Guvern, primar, președinte consiliu județean, Primarul general al Municipiului București. Procedura bugetară fiind guvernată de normele generale de drept administrativ, în condițiile art. 1 din Legea nr. 554/2004 privind contenciosul administrativ, orice persoană ale cărei drepturi ori interese legitime au fost lezate printr-un act administrativ ori prin refuzul de a emite un act se poate adresa instanței pentru a se realiza controlul de legalitate.

Conținutul raportului de drept bugetar reunește drepturile și obligațiile corelative, ce revin subiectelor de drept în procedura bugetară.

Raportul de drept bugetar include drepturile și obligațiile autorităților publice ori ale altor subiecți implicați în gestiunea fondurilor publice. Distingem o categorie de rapoarturi juridice interne și o categorie de rapoarturi juridice externe. *Rapoarturile juridice interne*, structurate pe sistemul de organizare a autorităților centrale, locale, deconcentrate, europene, privesc modul de repartizare și utilizare a resurselor publice. *Rapoarturile juridice externe* sunt rapoarturi de drept administrativ, cu suport în dreptul constituțional, prin care resursele publice sunt utilizate în favoarea unor beneficiari. Componenta bugetară privește, mai degrabă, rapoarturile juridice interne, însă efectul direct al utilizării unei resurse publice se concretizează față de persoana beneficiară. Drepturile și obligațiile acesteia sunt guvernate de norme din alte ramuri de drept, însă includ și o dimensiune bugetară: plata unei pensii, școlarizarea unui copil, spitalizarea unui bolnav etc.

În redactarea Legii nr. 500/2002 și a Legii nr. 273/2006, principalul actor al procedurii bugetare este *ordonatorul de credite*. Acestuia îi revin o serie de drepturi și obligații specifice, în cadrul obligației generice de respectare a procedurii bugetare legale [art. 22 alin. (2) din Legea nr. 500/2002]: a) angajarea, lichidarea și ordonanțarea cheltuielilor în limita creditelor de angajament și creditelor bugetare; b) realizarea veniturilor; c) angajarea și utilizarea cheltuielilor în limita creditelor de angajament și creditelor bugetare pe baza bunei gestiuni financiare; d) integritatea bunurilor încredințate instituției etc.

Rolul de coordonator al întregii proceduri bugetare revine Ministerului Finanțelor Publice, care exercită prerogative proprii [art. 19 lit. a) din Legea nr. 500/2002].

Drepturi și obligații specifice au și autoritățile reprezentând puterea legislativă: Parlamentul, consiliile locale și consiliile județene și Curtea de Conturi, ca instituții ce autorizează și verifică conformitatea procedurii bugetare.

§2. Dreptul fiscal

Definiție. Dreptul fiscal este componenta dreptului financiar care reunește norme juridice privind impozitele, taxele, contribuțiile și alte sume datorate bugetelor publice, precum și modalitățile de stabilire, administrare și colectare a acestora. În literatura de specialitate română de tradiție^[1], dreptul fiscal este calificat ca o ramură de drept public. În analiza normelor juridice specifice vom observa că apar o serie de incidențe de drept privat, regulile privind executarea obligațiilor fiscale cu caracter patrimonial având dreptul comun în dispoziții de drept civil. Astfel, a fost subliniat faptul că „*dreptul fiscal este o materie de confluență a ramurilor juridice*”^[2]; în doctrina franceză materia apare ca materie de drept privat, cu elemente de drept civil, comercial, internațional privat.

În raport de izvoarele de drept și conținutul raportului juridic, dreptul fiscal prezintă două *subdiviziuni*: drept material fiscal și drept procedural fiscal^[3].

Delimitarea între cele două ramuri de drept se face la nivel normativ prin dispozițiile art. 16 din C. proc. fisc., care definește *raportul juridic fiscal*, indicând cele două componente: *raportul juridic material și raportul juridic procedural*.

2.1. Drept material fiscal

Definiție. Dreptul material fiscal reprezintă ansamblul normelor juridice ce reglementează regimul juridic al principalelor impozite, taxe, contribuții și alte sume datorate bugetelor publice.

Definiția legală statuează că *raportul de drept material fiscal cuprinde totalitatea drepturilor și obligațiilor care apar în legătură cu creanțele fiscale*, conform art. 16 alin. (2) C. proc. fisc. Definiția legală este inexactă de vreme ce toate raporturile juridice în materie fiscală apar în legătură cu creanțe fiscale, inclusiv raporturile privind administrarea acestor creanțe, definiția fiind mai degrabă potrivită pentru întreg dreptul fiscal și nu numai pentru cel material. În mod real, raportul de drept material fiscal constă în relația socială privind constituirea drepturilor și obligațiilor patrimoniale, cu conținut fiscal impuse de lege.

[1] D.D. ȘAGUNA, D. ȘOVA, *Drept fiscal*, Ed. C.H. Beck, București, 2006, p. 1.

[2] D. ȘOVA, *op. cit.*, p. 30.

[3] *Idem*, p. 51.

Sediul materiei. Legea nr. 227/2015^[1] privind Codul fiscal (și acte normative conexe), denumită în continuare C. fisc.

Obiect. Dreptul material fiscal stabilește regulile privind: denumirea venitului, subiectul impunerii, obiectul impunerii, unitatea de evaluare și unitatea de impunere, identificarea, perceperea, termenele de plată pentru: impozitul pe profit, impozitul pe venit, TVA, accizele, contribuțiile sociale, impozitele și taxele locale.

În mod tradițional, creanțele fiscale provin din impozite directe ori indirecte, taxe și contribuții sociale^[2].

2.2. Drept procedural fiscal

Definiție. Dreptul procedural fiscal reprezintă ansamblul normelor juridice ce reglementează modalitățile de stabilire, exercitare și stingere ale drepturilor și obligațiilor părților din raportul de drept material fiscal.

Definiția legală statuează că *raportul de drept procedural fiscal cuprinde totalitatea drepturilor și obligațiilor care apar în legătură cu administrarea creanțelor fiscale*. Raportul de drept procedural fiscal însumează drepturile și obligațiile ce decurg din stabilirea, exercitarea și stingerea raporturilor de drept fiscal material.

Sediul materiei. Legea nr. 207/2015^[3] privind Codul de procedură fiscală (și acte normative conexe), denumită în continuare C. proc. fisc.

Obiect. Dreptul procedural fiscal stabilește regulile privind înregistrarea fiscală, actele administrativ-fiscale, stabilirea impozitelor și taxelor, executarea creanțelor fiscale, inspecția fiscală, soluționarea contestațiilor formulate împotriva actelor administrative fiscale.

Subiectele raportului juridic fiscal. Ambele categorii de raporturi juridice se circumscriu noțiunii de raport juridic fiscal și prezintă aceleași subiecte.

Conform art. 17 alin. (1) C. proc. fisc., calitatea de subiect revine statului, unităților administrativ-teritoriale (eventual subdiviziunilor administrativ-teritoriale ale municipiilor, de exemplu, sectoarele municipiului București), contribuabilului/plătitorului, precum și altor persoane care dobândesc drepturi și obligații în cadrul acestui raport.

^[1] M. Of. nr. 688 din 10 septembrie 2015.

^[2] M.ȘT. MINEA, C.F. COSTAȘ, *Dreptul finanțelor publice, Volumul II, Drept fiscal*, Ed. Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2006, p. 17 și urm.

^[3] M. Of. nr. 547 din 23 iulie 2015.